

PEDAGOGICAL DIAGNOSTICS OF THE EMOTIONAL AND EVALUATIVE ATTITUDE OF FIRST GRADERS TO SCHOOL

Alife Cherkez

South-West University “Neofit Rilski” – Blagoevgrad, under-graduate student
alife_cherkez@abv.bg

Abstract: Evaluation is an attitude of the subjective towards the world, which reflects objective reality in a manner that differentiates it from what it is by nature and relates it to the subjective, the individual. First graders’ evaluative attitude to school demonstrates the way they understand, accept and become aware of their relation with it and shows their perceptions of their own Self. The present research experiment discusses the problem of primary school students’ socialization and social adaptation to the school community. It also addresses the way their teacher’s personality affects the personality of the students and their attitude to school. The goal of this study is conduct a diagnostic research of first graders’ attitude to the people who take care of them at school (both the popular and the unpopular ones) and to explore their influence upon the processes of adaptation, study motivation, and school integration. The study answers the questions how the emotional and evaluative attitude of first graders towards the school define their attitude to themselves as students and as members of the class community; how it affects their desire to be with their classmates hence to study. To achieve this goal, the research modifies and employs “The two houses” - I. Wondwick and P. Eckblood’s methodology, which is meant to diagnose the child’s communication sphere. The research experiment was conducted with 12 children.

Keywords: school, first grade, evaluative attitude to school, popular children, unpopular children

ПЕДАГОГИЧЕСКА ДИАГНОСТИКА НА ЕМОЦИОНАЛНО-ЦЕННОСТНОТО ОТНОШЕНИЕ НА ПЪРВОКЛАСНИЦИТЕ КЪМ УЧИЛИЩЕТО

Алифе Черкез

Югозападен Университет „Неофит Рилски“ Благоевград, студентка,
alife_cherkez@abv.bg

Резюме: Ценностното отношение е отношение на субективното към света, при което нещата се отразяват вече не такива, каквито са сами по себе си, а каквито те са за субективното, за човека. Ценностното отношение на първокласниците към училището показва как децата разбират, приемат и осъзнават своята връзка с него и какви са представите им за собственото „Аз“. В изследването е засегнат въпроса за социализацията и социалната адаптация на ученика от начална училищна възраст в училищната общност, също така как личността на учителя влияе върху личността на ученика и неговото отношение към училището. Целта на това изследване е да се направи диагностика на отношението на първокласниците към хората, които ги заобикалят в училище (приемани и отхвърлени) и влиянието им върху процесите на адаптация, мотивация за учене и интеграция в училищната общност. Как емоционално-ценностното отношение на първокласника към училището определя отношението му към себе си като към ученик и член на общността на класа, как то влияе върху стремежа му да бъде сред своите съученици, а от там и да учи. За целта на изследването е модифицирана и използвана методиката на И. Уандуик и П. Екблад „Двете къщи“, която е предназначена да диагностицира сферата на комуникация на детето. Изследвани са 12 деца.

Ключови думи: училище, първи клас, ценностно отношение към училището, приемани деца, отхвърлени деца.

Животът на човека се ръководи от ценностната му система. Тя е ключът при всеки избор, при всяка проява на свободната воля. Ценностната ориентация на отделния човек носи съществена информация за него, тъй като чрез нея могат да бъдат разбрани нагласите и мотивацията му. За всеки индивид ценностната му система е тази точка от личността му, около която гравитират неговите цели, мисли, желания, с която са свързани действията и емоциите му (Тодорова, 2012, стр. 99).

Понятието „афилиация“ (англ. affiliation-присъединяване, сдружаване, връзки) е въведено от Х. Мюрей през 1938 година за обозначаване на социалната потребност, която той описва чрез следните признаци: а) завързване на приятелство и изпитване на привързаност; б) радост от съжителството с хората, от общуването и сътрудничеството с тях; в) обич; г) присъединяване към групи. Афилиативното

взаимодействие не може да бъде асиметрично; то се изразява, ако не в любов, то поне в приемане, желаност, другарска подкрепа и симпатия към партньора във взаимодействието. В съдържанието на мотивацията за афилиация, разбрана като двустранен процес се съдържа полюсно очакване: надежда за удовлетворяване и страх от отхвърляне (Т. Попков, 2015, стр. 125-126).

Социална адаптация е активен процес, при който личността търси своето място в изменената среда, отчитайки своите интереси и ценности, своите убеждения и цели, тя отразява поддържането на нормалното равновесие на личността със средата. По своето значение социалната адаптация се съотнася с понятието „социализация”. Общото между двете е, че отразяват процеси на активно взаимодействие (Т. Попков, 2015, 37-38).

Ученето в училище е основната дейност на ученика и неговата цел е успешното усвояване на знания и умения, необходими да ги използва по-нататък за себе си и за обществото. Затова и отношението на ученика към учебния процес и училищната среда могат да бъдат оценени по отношението му към ученето и към собствените цели и планове, т.е. от неговата мотивация в училище (С. Савов, 2007, стр. 160).

Емоционално-ценностното отношение на първокласника към училището определя отношението му към себе си като към ученик и член на общността на класа. То влияе върху стремежа му да бъде сред своите съученици, а от там и да учи. За да има положително емоционално-ценностно отношение към училището е необходимо да има удовлетвореност от качеството на взаимоотношенията с връстниците – ученикът да се чувства приет от тях и да е удовлетворен от ролята, която изпълнява в училищната общност. Според Е. Янакиева „В ситуациите на равноправно партньорство чрез сравняването на себе си с другия (равен) се развива самооценката, самоконтрола и рефлексията.“ (Е. Янакиева, 2007 стр. 84).

Успехът е важен фактор за тяхното отношение както към учебния процес, така и към учебната среда. Той обаче решително се влияе от отношенията им със съучениците, особено за началните класове. Успехът на пълноценното педагогическо взаимодействие учител-ученик зависи не само от отношението на учителя към децата, но и от отношението на децата към него. Учителят чрез всички свои постъпки се явява за децата един вид „нагледно пособие” – личен пример, който предлага на тяхното внимание модели на поведение (С. Савов, 2007, стр. 162-164).

Видимо влияние върху отношението на ученика към училището имат стресовите ситуации. Те се оказват „натоварващи”, докато положителните преживявания не са така решаващи. Дружелюбното поведение и отзивчивостта увеличават броя на приятелите не детето, но не са решаващ фактор за успеха му в училището. Независимо от това, колко добре са подготвени децата за изискванията на учебния процес, те трябва да намерят място в училищната среда и да се приобщат към нея. Междупersonностните и социалните фактори влияят повече на учениците, особено на по-малките, отколкото интелектуалните им способности при възприемане на знания (С. Савов, 2007, стр. 163).

Междупersonностните отношения на учениците са два вида: неформални и формални. Тяхното съдържание, насоченост, сила на влияние се определят от ред фактори, като пол, етнокултура и социална принадлежност, характерови и личностни особености, постижения, ценностни предпочитания, личен авторитет и прочие. Формалните междупersonностни отношения на учениците са силно повлияни от предписанията към заеманите позиции и роли. Неформалните са свободни от това влияние, но за сметка на това засягат твърде лично участниците и за това имат дълбоко влияние върху тях. При диагностиката на неформалните междупersonностни отношения се прилагат различни варианти на социометрия. Основната идея в нея е да се установят личностите в ученическата паралелка, които имат статус на лидери (предпочитани) или отхвърлени от останалите (аутсайдери) и да се разберат някои от причините, които довеждат до заеманите позиции и изпълнявани роли (Т. Попков, 2015, стр. 220-221).

Междупersonностните отношения, а не удовлетвoствието от новите знания правят училището привлекателно, поне за учениците от по-долните класове. Именно тук е значима ролята на учителя, защото е важно да се изгради хармония между очакванията на учителя по отношение на възможния успех и чувството за успех у самото дете. Друг важен фактор за развитието е училищната среда. Тук то се учи не само да чете, пише и смята, но и да решава конфликтите си с връстниците, да намира своето място в групата, да общува с приятелите си и да съобразява поведението си с груповите норми (С. Савов, 2007, стр. 163-164).

МЕТОД ЗА ДИАГНОСТИКА

Две къщи (Модифицирана методика на **И. Уандунк и П. Екблад**):

Научноизследователска цел: да се диагностицира емоционално-ценностното отношение на първокласниците към училището.

Материали: черен и червен молив, два листа бяла хартия за рисуване (A4), върху които са изобразени две къщи (червена, с по-сложна и привлекателна архитектура (Виж рис. 1) и черна, с по-проста архитектура (Виж рис. 2).

Рис.1. Нагледен материал за установяване на позитивните избори

Рис.2. Нагледен материал за установяване на негативните избори

Начин на провеждане: Експериментаторът работи индивидуално с всяко дете.

Първа част:

На детето се показва първия лист, на който е изобразена червената къща (Виж рис. 1). Експериментаторът поставя детето в ситуация на избор. Инструкцията гласи: „ Тази привлекателна, червена, красива къща е построена за теб. Ти ще живееш в нея, защото е построена за теб. Тук в тази нова къща, можеш да поканиш при себе си всеки от своите съученици. Избери когото искаш! ”

Експериментаторът изчаква детето да избере бъдещите жители. Записва техните имена и кои са те, като се записват и подреждат по реда, по който детето ги е съобщило.

Втора част

Процедурата е същата, като първата, с разлика в това, че експериментаторът показва на ученика черната къща, като не я оценява – тя е просто друга къща (Виж рис. 2). Инструкцията гласи: „ А това е една друга къща. Може би трябва да изпратиш в нея някои от твоите съученици, който не си избрал да живее с теб в червената къща. И така ти ще му осигуриш жилище тук, в тази къща.” В никакъв случай не се съобщава, че тази къща е лоша или по-лоша от червената.

Експериментаторът изчаква детето да настани свои ученици в черната къща. Записва техните имена по реда, по който детето ги е съобщило.

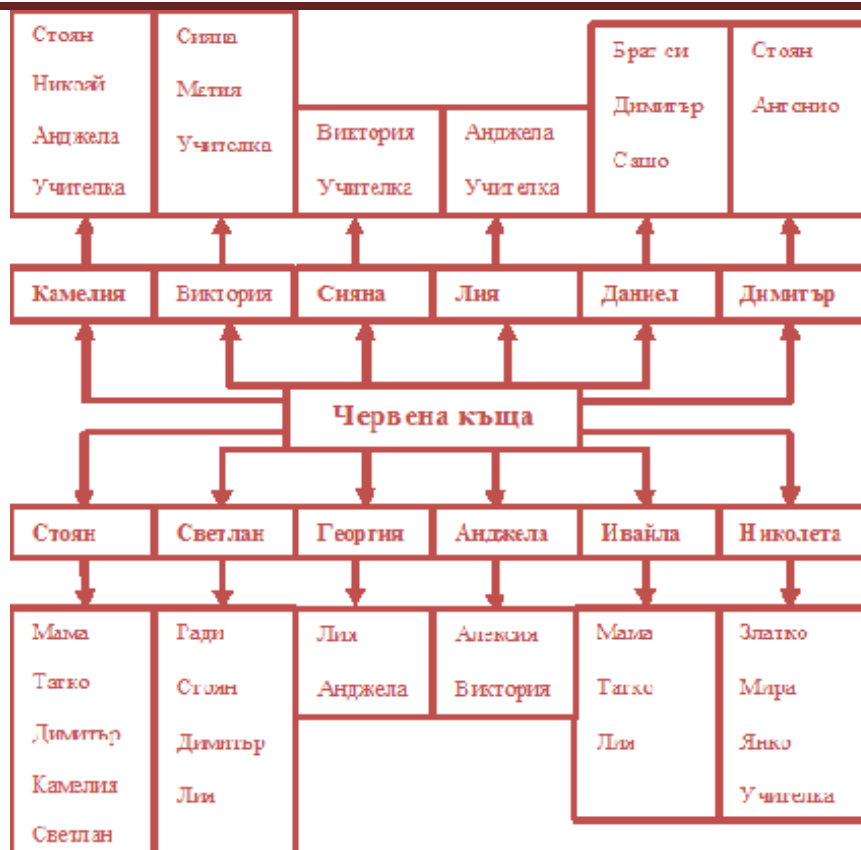
Накрая експериментаторът допълва инструкцията: „ О, и учителят няма къде да живее, ако желаш можеш да го настаниш в една от двете къщи. Избери в коя“ (Веракса А.Н., Гуторова Н.Ф., 2010, стр. 10).

Настоящото изследване се проведе на 11.12.2017г. В него се включиха 12 ученика.

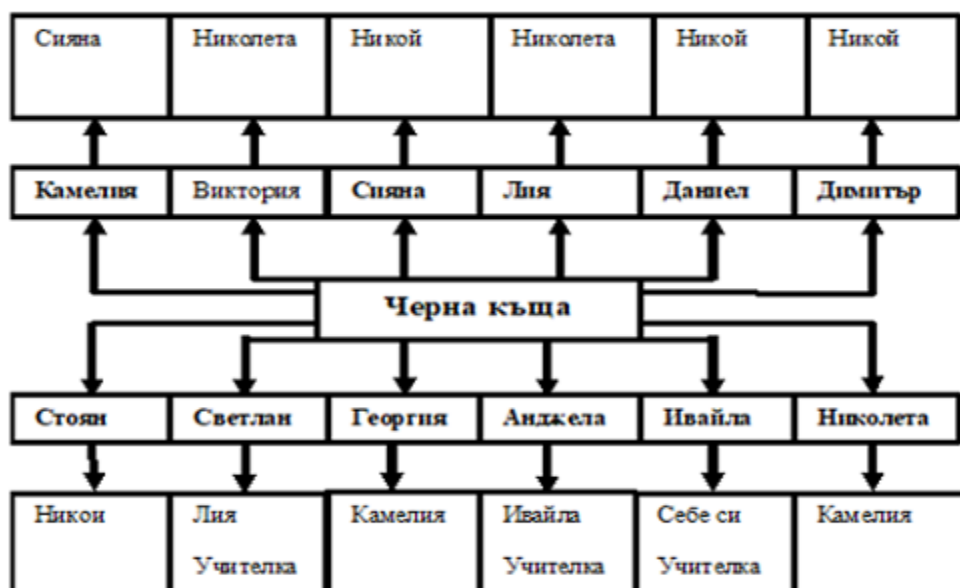
ИНТЕРПРЕТАЦИЯ НА РЕЗУЛТАТИТЕ

Условно се приема, че изборите за „жители“ на червената къща отразяват симпатиите на респондентите към тях (Виж фиг. 1), а чрез избора на „жители“ за черната къща, респондентите открояват субектите, към които имат/изпитват антипатийни чувства (Виж фиг. 2).

Анализирането на емоционално-ценностното им отношение към училището в тази връзка, може да се тълкува през призмата на отразените им нагласи, което отразява психологическо състояние на предразположеност на субекта към определена активност в определени ситуации.

Фиг. 1 Таблица отразяваща изборите за „жители“ на червената къща

Фиг. 2 Таблица отразяваща изборите за „жители“ на черната къща

Фиг.3. Таблица отразяваща взаимните избори за „жители“ на червената къща

Наблюдава се и взаимност при изборите на „жители“ за червената къща, което показва наличието на взаимни симпатии и привързаност между учениците (Виж фиг. 3).

½ от децата са попаднали само в червената къща, което показва, че те са от групата на „популярните“ или най-харесваните в групата.

Много характеристики са свързани с приемането от връстниците, включително физическа привлекателност и когнитивни способности. Изследванията освен това свързват поведенческите стилове с приемането от връстниците (Р.Славин, 2004, стр. 129).

Има деца, които не са попаднали нито на едното, нито на другото място, тези деца се класифицират като „пренебрегвани“ в групата на връстниците (те не се назовават често нито като харесвани, нито като нехаресвани).

Има едно дете, което е посочвано само за черната къща, което показва, че то трудно се приобщава към училищната общност.

В обзор на изследванията върху приемането от връстниците Хацичристън и Хопф заключават, че децата, които не са добре приети или са отхвърлени от връстниците си в началното училище, са изложени на риск. За тях е по-вероятно да отпаднат от училище, да проявяват отклоняващо се поведение и да имат емоционални и психологически проблеми в юношеството и зрялата възраст, отколкото връстниците им, които са по-добре приети. Някои отхвърлени деца са склонни да са твърде агресивни, а други да са пасивни и затворени (Р. Славин, 2004, стр. 129).

При 90 % от изследваните лица се наблюдава избор по пол. Това показва, че има полово разделение между децата, което проблематизира въпроса с приемствеността между половете.

Всички изследвани лица проектират идеята си за училище, в което да общуват и взаимодействат с деца и възрастни, с които имат близки, доверителни връзки и отношения. Техните номинации включват, както връстници (съученици и приятели), така и възрастни (учител), а и членове на семейството (татко, мама, брат).

Припознаването на Семейството като общност, която е най-тесно свързана с училището и оказва огромно влияние върху него може да се интерпретира двузначно:

- от една страна то е индикатор за все още неприобщени деца към училищната среда, които изпитват затруднения и несигурност в образователната институция и търсят сигурност сред „значимите други“;
- от друга страна, „включването на семейството“ може да се разглежда и като израз на очакване за взаимодействие между родителите и учителите, като процес на създаване на „учеща и грижеща се общност“.

Виден от резултатите е фактът, че учителя присъства в част от изборите на децата за „черната къща“ (Виж фиг. 2).

Тази номинация е тревожна по своя характер, защото разкрива недостатъчното емоционално обвързване между децата и педагога. Тоест, децата не разпознават в лицето на учителя сътрудника, онзи подкрепящ и ценен възрастен, който да следват и да предпочитат сред другите субекти, с които желаят да споделят всекидневието си.

Нулевите избори за „жители на черната къща“ при две от изследваните лица разкриват апатийното им отношение към хората, с които не намират сходства и не споделят цели и ценности. Този факт също е индикатор за недобър климат в класната стая, тъй като отразява липсата на ефективна комуникация между деца и възрастни.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Резултатите от проучването сочат наличието на статус в групата на връстниците, като:

- „предпочитани” или „лидери” – наличие на умения за социално или междуличностно взаимодействие, т.е. те успешно са се социализирали или включили в училищната общност и се стремят да запазят статуса си в групата. Те обикновено са сутруднически, услужливи и грижовни и рядко действат агресивно;
- „отхвърлени” или „аутсайдери” - по-трудно се вписват в училищната общност, някои от тях се стремят към подобряване на статуса си, а други са склонни да са твърде агресивни, пасивни и затворени, за тях е по-вероятно да проявят девиантно (отклоняващо се) поведение.

Резултатите също така констатираят недостатъчно силна емоционално-ценностна връзка на децата към училищната среда, което проблематизира въпроса за ефективната образователна интеграция на съвременните ученици.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Попковчев, Т. Социалнопедагогическа диагностика – УИ „Неофит Рилски”, Благоевград, 2015г.
- [2] Савов, С др. – Ред. кол. Децата, семейството, училището и обществото в началото на XXI век: Реалности, перспективи, решения; Науч. Рък. Ж. Христов, М. Николова, В. Василев, Янка Такева. – изд. база Камелия Дизайн ООД, София, 2007г.
- [3] Славин, Р. Педагогическа психология - издателство „Наука и изкуство”, София, 2004г.
- [4] Тодорова, Б. Педагогика и психология, история, етнология и фолклор, Научни трудове на русенски университет – 2012г., том 51, серия 6.2 – стр. 99-104.
- [5] Янакиева, Е. К. Предучилищна педагогика. Repetitorium (I), УИ Неофит Рилски, Благоевград, 2008г.
- [6] Веракса А.Н., Гуторова Н.Ф. Практический психолог в детском саду. Педагогическая диагностика развития детей перед поступлением в школу (5-7 лет). – М., МС, 2010г.